

Nr 132.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa ändringar i reglementet för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare, m. m.; given Stockholms slott den 10 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

John Lingman.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen framlägges förslag om utvidgad rätt att såsom tjänstär i pensionshänseende tillgodoräkna tid för anställning såsom reservbarnmorska eller såsom vikarie å reservbarnmorske- eller distriktsbarnmorsketjänst. Vidare föreslås, att pensionsrätt i statens pensionsanstalt beredes dels vissa befattningshavare vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik, dels befattningshavare hos Centralförbundet för nykterhetsundervisning, dels ock vissa befattningshavare vid statens hantverksinstitut. Slutligen föreslås vissa jämkningar i pensionsbestämmelserna för befattningshavare inom den statsunderstödda folktandvården.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN.

Statsrådet Lingman anmäler frågor om vissa ändringar i reglementet för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare, m. m. och anför därvid följande.

1. Förbättring av pensionsvillkoren för vissa förutvarande reservbarnmorskor m. fl.

Inledning.

Under åren 1920—1943 fanns en särskild reservbarnmorskeinstitution, beträffande vilken de huvudsakliga bestämmelserna meddelades dels i lagen den 28 mars 1919 (nr 138) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m., vilken lag gällde under åren 1920—1937, dels ock i lagen den 4 juni 1937 (nr 298) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. samt kungörelsen den 24 september 1937 (nr 803) med vissa bestämmelser om tillsättning av distriktsbarnmorsketjänst m. m., vilka sistnämnda båda författningar voro gällande under åren 1938—1943. I fråga om organisationen samt reservbarnmorskornas anställnings- och avlöningsförhållanden, sådana de voro reglerade i förenämnda lagar och kungörelse, må nämnas följande.

Riket skulle vara indelat i barnmorskedistrikt; stad utanför landsting kunde dock under vissa förutsättningar undantagas från distriktsindelningen. Inom varje landstingsområde och i varje stad utanför landsting, vilken ingick i distriktsindelningen, skulle finnas en barnmorskestyrelse med uppgift att handlägga ärenden rörande barnmorskeväsendet inom landstingsområdet respektive staden.

Enligt 1919 års lag skulle inom varje landstingsområde och i varje i distriktsindelningen ingående stad utanför landsting finnas erforderligt antal fast anställda reservbarnmorskor för fullgörande av distriktsbarnmorskornas åligganden under det de åtnjöto semester eller eljest förfall för dem förelåg. Reservbarnmorska tillsattes av barnmorskestyrelsen för viss tid. Hon ägde åtnjuta viss lön samt därjämte vid uppehållande av distriktsbarnmorsketjänst dels dagavlönning med minst tre kronor, vilken bestreds av vederbörande landsting eller stad, dels ock för varje förrättning och rådföring den ersättning och de förmåner i övrigt, vilka i den för tjänstgö-

ringsdistriktet gällande taxan tillförsäkrats distriktsbarnmorska. Beträffande den fasta lönen föreskrevs i 1919 års lag i dess ursprungliga lydelse, att reservbarnmorska av vederbörande landsting eller stad skulle åtnjuta lön med minst tvåhundra kronor om året, men genom lagen den 18 juni 1926, nr 238, vilken trädde i kraft den 1 januari 1927, ändrades bestämmelserna så, att reservbarnmorska i årlig lön skulle åtnjuta minst femhundra kronor, varvid staten skulle bidra med etthundra kronor och vederbörande landsting eller stad med minst fyrahundra kronor.

Enligt 1937 års lag skulle inom varje landstingsområde finnas en eller flera reservbarnmorskor; antalet bestämdes av medicinalstyrelsen efter förslag av barnmorskestyrelsen. Då medicinalstyrelsen så prövade nödigt skulle motsvarande gälla även beträffande sådan stad utanför landsting, som ingick i distriktsindelningen. Reservbarnmorskorna skulle ej endast fullgöra distriktsbarnmorskornas åligganden, då dessa åtnjöto semester eller eljest förfall för dem förelåg, utan även i övrigt vara skyldiga tjänstgöra inom förlösningsvården efter anvisning av barnmorskestyrelsen. I fråga om tillsättning, avlöning och statsbidrag gällde för reservbarnmorska samma bestämmelser som för distriktsbarnmorska, vilket innebar, att reservbarnmorska förordnades av barnmorskestyrelsen tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid, att hon skulle åtnjuta dels kontant lön av minst ettusenfemhundra kronor för år jämte tre ålderstillägg, vardera å etthundra kronor, efter tre, sex och nio års väl vitsordad tjänstgöring, dels ock, i den mån hon under loppet av ett kalenderår biträtt vid mer än tjufufem förlösningar, visst lönetillägg, dock högst 300 kronor för år, samt att de till reservbarnmorska utgående avlöningsförmånerna bestredes av vederbörande landsting eller stad med bidrag av staten till belopp motsvarande den kontanta minimilönen, ålderstillägg och nyssnämnda lönetillägg. Beträffande reservbarnmorska, som antagits enligt 1919 års lag, gällde vissa särskilda övergångsbestämmelser i fråga om avlöning och statsbidrag.

Utfärdandet av 1937 års lag ingick som ett led i den av samma års riksdag beslutade omorganisationen av barnmorskeväsendet, vilken bl. a. innebar en utvidgning av distriktens omfattning med därav följande minskning av personalbehovet. För att underlätta genomförandet av omorganisationen föreskrevs i den förut berörda kungörelsen den 24 september 1937, nr 803, att ledig reservbarnmorsketjänst allenast skulle uppehållas med vikarie, dock att reservbarnmorska, som antagits före den 1 januari 1937, kunde, då tiden för hennes anställning utlöpste, förordnas att fortfarande inneha tjänsten. För vikarie å reservbarnmorsketjänst skulle i fråga om tillsättning och avlöningsförmåner gälla samma bestämmelser som för vikarie å distriktsbarnmorsketjänst. Härutinnan stadgades, att vikarie å distriktsbarnmorsketjänst skulle tillsättas på sätt för ordinarie innehavare av sådan tjänst vore stadgat och äga att i samma ordning som ordinarie innehavare åtnjuta samtliga med tjänsten förenade förmåner, dock med skyldighet att å den kontanta avlöningen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande de pensionsavgifter, som det ålåg ordinarie distriktsbarnmorska att erlägga.

Såsom av den här lämnade redogörelsen framgår, ha de särskilda landstingen och städerna utanför landsting varit att betrakta såsom reservbarnmorskeinstitutionens legala huvudmän.

I fråga om reservbarnmorskornas pensionsförhållanden gäller bl. a. följande.

Under åren 1920—1937 kunde reservbarnmorskebefattning efter reglering och på framställning av huvudmannen förenas med pensionsrätt för innehavaren enligt reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pen-

sionsanstalt.¹ Enligt beslut av statsmakterna skulle reservbarnmorska, som kunde komma att antagas efter 1937 års utgång, bliva obligatoriskt ansluten till pensionsanstalten. Samtidigt begränsades möjligheten att erhålla anslutning för tidigare antagna reservbarnmorskor till de befattningar, som före den 1 januari 1939 reglerats och anmälts till pensionsrätt i anstalten. Den obligatoriska anslutningen för reservbarnmorska, antagen efter 1937 års utgång, kom emellertid att sakna reell betydelse, då, såsom förut nämnts, i kungörelsen den 24 september 1937, nr 803, föreskrevs, att ledig reservbarnmorsketjänst skulle uppehållas med vikarie, och sådant vikariat enligt uttrycklig bestämmelse i kungörelsen icke medförde pensionsrätt.

Möjligheten att efter framställning erhålla pensionsrätt för reservbarnmorska genom anslutning till statens pensionsanstalt har utnyttjats av barnmorskestyrelserna i fyra landstingsområden för sammanlagt nio befattningar.

Vad särskilt angår tjänstårsberäkning i pensionshänseende för anställningstid såsom reservbarnmorska må framhållas följande.

Vad först angår de nio befattningar, som efter framställning erhållit anslutning till statens pensionsanstalt, har pensionsanstalten för tre av de vid anslutningstillfället anställda befattningshavarna med stöd av § 6 i reglementet för anstalten medgivit rätt till tjänstårsberäkning mot engångsavgift för tidigare anställningstid såsom reservbarnmorska.

Medgivande av rätt till tjänstårsberäkning mot engångsavgift kan även i något enstaka fall ha förekommit i fråga om förutvarande reservbarnmorska, som erhållit anslutning till pensionsanstalten såsom första innehavare av distriktsbarnmorskebefattning eller annan pensionsberättigande befattning. I allmänhet har emellertid tjänstårsberäkning mot engångsavgift ej kunnat medgivas för reservbarnmorsketjänstgöring med hänsyn till att reservbarnmorskorna sedermera i regel endast vunnit pensionsrätt såsom efterträdare å med pensionsrätt förenad befattning.

I detta sammanhang må slutligen erinras att vid tjänstårsberäkning enligt reglementet för statens pensionsanstalt sådan vikarieanställning å reservbarnmorskebefattning, som avses i förenämnda kungörelse den 24 september 1937, nr 803, jämlikt särskild övergångsbestämmelse i reglementet skall anses ha varit förenad med pensionsrätt enligt de för distriktsbarnmorska under tiden för anställningen gällande bestämmelserna. Tillgodoräkning av tjänstår enligt nämnda övergångsbestämmelse, vilken gäller även i fråga om vikarieanställning å distriktsbarnmorskebefattning enligt kungörelsen, sker utan att engångsavgift behöver erläggas. Från vikariens avlöning, vilken utgick enligt de för ordinarie anställning gällande grunderna, hade emellertid avdragits ett belopp motsvarande pensionsavgift till statens pensionsanstalt för ordinarie befattningshavare.

I skrivelse den 26 maj 1948, nr 224, anhöll riksdagen i anledning av väckt motion (II: 312) och under åberopande av bankoutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 35, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning beträffande möjligheterna att ernå förbättrade pensionsvillkor för f. d. reservbarnmorskor samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utred-

¹ Detta reglemente kommer att i det följande benämnas reglementet för statens pensionsanstalt, medan reglementet den 29 december 1949 (nr 726) för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare (SPA-reglementet) kommer att benämnas SPA-reglementet.

ningen kunde föranleda. Bankoutskottet hade i sitt utlåtande framhållit, att pensionsrätt på grund av tidigare anställning som reservbarnmorska tillkomme endast ett mindre antal f. d. reservbarnmorskor, vilkas tjänster blivit vederbörligen reglerade och därmed förenade med delaktighet i statens pensionsanstalt. I åtskilliga fall syntes landstingen ha uraktlåtit att genom tjänstereglering ordna pensioneringsfrågan. Denna underlåtenhet från landstingens sida hade verkat särskilt olägligt för sådana f. d. reservbarnmorskor, vilkas tjänstgöring varit av den art och omfattning, att densamma skäligen bort bliva pensionsgrundande. I vissa fall hade barnmorskor, vilka i samband med ikraftträdandet år 1944 av gällande distriktsbarnmorskeorganisation övergått från befattning som reservbarnmorska till tjänst som distriktsbarnmorska, icke kunnat få tillgodoräkna tidigare tjänstgöring för pension. I vad mån en reglering av pensionsförhållandena på förevarande område borde komma till stånd kunde emellertid icke avgöras på grundval av det material, som stode till utskottets förfogande. Utskottet biträdde därför motionärernas förslag om att frågan gjordes till föremål för särskild utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. Härvid borde i första hand undersökas, i vad mån landstingen vore beredda att medverka till att pensionsfrågan bringades till en tillfredsställande lösning.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 26 november 1948 anbefallt 1944 års pensionsutredning att verkställa den av riksdagen avsedda utredningen och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet, har pensionsutredningen i ett den 27 juni 1949 avgivet betänkande (otryckt) framlagt förslag till förbättring av pensionsvillkoren för vissa förutvarande reservbarnmorskor m. m.

Jag torde nu få redogöra för innebörden av pensionsutredningens förslag och däröver avgivna yttranden.

Pensionsutredningens förslag.

Med avseende å de förutvarande reservbarnmorskornas anställnings- och pensionsförhållanden kunna urskiljas följande kategorier av anställningshavare.

1 a) Reservbarnmorskor, vilka avgått från reservbarnmorskeanställningen med rätt till genast börjande tjänstepension.

b) Reservbarnmorskor, vilka icke ägt pensionsrätt och vilka avgått från reservbarnmorskeanställningen under sådana förhållanden att de, därest anställningen varit förenad med pensionsrätt enligt reglementet för statens pensionsanstalt, skulle ha varit berättigade till genast börjande tjänstepension.

2 a) Reservbarnmorskor, vilka åtnjuta genast börjande tjänstepension för efter reservbarnmorskeanställningen innehavd, med pensionsrätt enligt reglementet för statens pensionsanstalt förenad befattning.

b) Reservbarnmorskor, vilka vid eller efter avgången från reservbarnmorskebefattningen erhållit annan, med pensionsrätt enligt reglementet för

statens pensionsanstalt förenad befattning och alltjämt kvarstå i sådan befattning eller vilka framdeles kunna komma att tillträda befattning med pensionsrätt i statens pensionsanstalt.

3 a) Reservbarnmorskor, vilka blivit berättigade till uppskjuten tjänstepension för reservbarnmorskeanställningen eller för annan, med pensionsrätt i statens pensionsanstalt förenad befattning.

b) Reservbarnmorskor, vilka icke ägt pensionsrätt för reservbarnmorskeanställningen eller annan befattning och vilka avgått från reservbarnmorskeanställningen under sådana förhållanden att de, därest anställningen varit ansluten till statens pensionsanstalt, skulle ha ägt rätt allenast till uppskjuten tjänstepension.

Pensionsutredningens förslag avser en förbättring av pensionsvillkoren för anställningshavare tillhörande kategorierna 2 a) och b). De pensionärer, som tillhöra kategori 1 a), befinna sig i princip i samma läge som övriga anställningshavare med pension enligt reglementet för statens pensionsanstalt, och beträffande kategorierna 1 b) samt 3 a) och b) har pensionsutredningen anfört i huvudsak följande.

Vad angår de barnmorskor, som tillhöra kategori 1 b), torde till en början från en förbättring av pensionsvillkoren böra uteslutas sådan barnmorska, vilkens befattning med avseende å omfattningen av den därmed förbundna tjänstgöringen och anställningsförhållandena i övrigt icke vid avgången var sådan, att den skulle kunnat och skäligen bort förenas med pensionsrätt i statens pensionsanstalt. Återstoden torde kunna antagas utgöra en till antalet relativt obetydlig grupp. En uttömmande undersökning för utrönande av förekomsten av eventuella representanter för denna grupp under de 24 år reservbarnmorskeinstitutionen ägt bestånd torde icke kunna verkställas utan en i förhållande till det motsedda resultatet alltför stor arbetsbelastning för de olika landstingsförvaltningarna. Enligt vad barnmorskeförbundet meddelat utredningen finnes, såvitt förbundet har sig bekant, icke någon f. d. reservbarnmorska, som avgått såsom sådan vid 55 års ålder och därvid icke erhållit någon pension. Pensionsutredningen anser sig vid sådana förhållanden i det följande kunna bortse från dylika barnmorskor. Skulle det sedermera befinnas, att skäl finnes för att bereda någon sådan barnmorska pensionsrätt, torde frågan därom kunna efter särskild framställning göras till föremål för statsmakternas prövning.

Vad åter angår de barnmorskor, som tillhöra kategorierna 3 a) och b), har vid hittills genomförda förbättringar av från statens pensionsanstalt utgående pensioner undantagits uppskjuten tjänstepension till den, som avgått av annan anledning än befattningens indragning. Såvitt utredningen kunnat utröna, ha de reservbarnmorskor, vilka blivit berättigade till uppskjuten tjänstepension, icke i något fall avgått ur tjänst av den anledningen, att befattningen indragits.

Beträffande de anställningshavare, som tillhöra kategorierna 2 a) och b), har pensionsutredningen för sin del ansett skäligt, att de erhålla förbättring i sina pensionsvillkor genom utvidgad rätt till tjänstårsberäkning. Behovet av en särskild förbättring av pensionsvillkoren sammanhänge med att reservbarnmorsketjänstgöring i allmänhet icke tillgodoräknades såsom tjänstår vid bestämmande av tjänstepension enligt reglementet för statens pensionsanstalt, och syftet med den av riksdagen begärda utredningen syn-

tes närmast vara att skapa möjligheter för dylik tillgodoräkning. Pensionsutredningen hade på grundval av visst inom statens pensionsanstalt befintligt uppgiftsmaterial verkställt undersökning om behovet av en pensionsförbättring för dessa barnmorskor, därvid undersökningen omfattat sådana pensionsavgångna barnmorskor, som vid avgången ägde för pension tillgodoräkna mindre än det för hel tjänstepension föreskrivna antalet (25) tjänstår, samt sådana i tjänst varande barnmorskor, som vid den tidpunkt uppgiftsmaterialet avsåge icke räknade så många tjänstår, att de jämte den till pensionsåldern (55 år) återstående tiden motsvarade minst nämnda antal.

Beträffande det huvudsakliga resultatet av undersökningen, vilket redovisats i pensionsutredningens betänkande, må här framhållas följande.

Av det undersökta uppgiftsmaterialet framgår att det finnes 117 barnmorskor, för vilka tillgodoräkning av tidigare tjänstgöring i reservbarnmorskebefattning skulle medföra pensionsförbättring. Av dessa barnmorskor äro 14 pensionsavgångna distriktsbarnmorskor, medan återstoden, d. v. s. 103 barnmorskor, utgöras av ännu ej pensionsavgångna, den 1 januari 1944 i tjänst varande distriktsbarnmorskor.

Beträffande de pensionsavgångna 14 barnmorskorna utvisar undersökningen, att bristen på tjänstår utgjorde lägst mindre än 1 år och högst mellan 11 och 12 år. Under förutsättning att barnmorskorna under all tid för anställning i befattning såsom reservbarnmorska bestritt distriktsbarnmorsketjänst i sådan omfattning, att befattningen kunnat förenas med pensionsrätt enligt reglementet för statens pensionsanstalt, skulle, om ej heller i övrigt hinder förelegat för tidens tillgodoräkning för pension enligt § 6 nämnda reglemente, bristen på tjänstår ha kunnat helt utjämnas för 7 av de pensionsavgångna barnmorskorna, medan för övriga sådana barnmorskor viss brist alltjämt skulle ha kvarstått.

I fråga om de icke pensionsavgångna 103 distriktsbarnmorskorna skulle enligt undersökningen bristen på tjänstår, såvitt angår tid före den 1 januari 1944, utgöra lägst mindre än 1 år och högst mellan 18 och 19 år. Under förutsättningar, motsvarande de förut beträffande pensionsavgångna barnmorskor gjorda, skulle bristen på tjänstår för tid före den 1 januari 1944 kunna helt utjämnas för 51 av de i tjänst varande barnmorskorna, medan för övriga viss brist skulle kvarstå.

Av det redovisade undersökningsresultatet framgår att för ett icke ringa antal av de f. d. reservbarnmorskorna bristen på tjänstår i pensionshänseende är rätt avsevärd samt att denna brist, under gjorda förutsättningar, skulle kunna för ungefär halva antalet barnmorskor helt utjämnas och för övriga väsentligt minskas. Även med mera restriktiva förutsättningar skulle sådana verkningar till icke ringa del kvarstå. Exempelvis skulle sålunda vid en modifiering av förutsättningarna, motsvarande en nedskärning av anställningstiderna till hälften, bristen på tjänstår kunna helt utjämnas för 2 pensionerade och 27 i tjänst varande barnmorskor, medan för övriga barnmorskor viss brist skulle kvarbli.

Innan redogörelse härefter lämnas för innebörden av det av pensionsutredningen framlagda förslaget till utvidgad rätt till tjänstårsberäkning för tidigare omförmälda grupper av förutvarande reservbarnmorskor, må erinras att, då betänkandet avgavs, SPA-reglementet ännu icke hade utfärdats. Vid nämnda tidpunkt hade däremot till riksdagen avlåtits proposition

nen den 1 april 1949 (nr 200) med förslag rörande pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare, m. m., i vilken proposition såsom bilaga intagits det av pensionsutredningen utarbetade förslag, till vilket pensionsutredningen i nu förevarande betänkande hänvisar och vilket i de delar, om vilka i detta sammanhang är fråga, i sak överensstämmer med det sedermera utfärdade SPA-reglementet.

Vad angår sättet för att genomföra en utvidgad rätt till tjänstårsberäkning för de förutvarande reservbarnmorskor, som vid eller efter avgången från reservbarnmorskeanställningen erhållit annan, med pensionsrätt i statens pensionsanstalt förenad befattning och alltjämt kvarstå i sådan befattning eller som framdeles tillträda befattning med pensionsrätt i statens pensionsanstalt (*kategori 2 b*), har pensionsutredningen anfört i huvudsak följande.

Enligt de bestämmelser om tjänstårsberäkning som innefattas i det av pensionsutredningen framlagda förslaget till reglemente för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke statliga befattningshavare¹ skulle statens pensionsanstalts befogenhet att bevilja rätt till tjänstårsberäkning mot engångsavgift kunna avse *dels* tid för anställning i befattning, som är upptagen i reglementets 3 avd.,² oavsett om befattningshavaren är att anse såsom förste innehavare av eller efterträdare i sin med pensionsrätt förenade befattning, *dels ock* under förutsättning av Kungl. Maj:ts medgivande tid, under vilken befattningshavaren i annat fall fullgjort uppdrag eller arbete i eller utom statens tjänst. Vad härvid särskilt angår tid för anställning i reservbarnmorskebefattning torde — vid det förhållandet att dylika befattningar icke längre förekomma och därför ej kunna bli upptagna i reglementets 3 avd. — för beviljande av rätt till tjänstårsberäkning Kungl. Maj:ts medgivande härtil bli erforderligt. Det nu sagda torde komma att gälla även beträffande tid för sådan vikarieanställning å reservbarnmorskebefattning eller distriktsbarnmorskebefattning som avses i kungörelsen den 24 september 1937, nr 803, för det fall att barnmorskan icke efter anställningen innehåft med pensionsrätt enligt reglementet för statens pensionsanstalt förenad befattning.

Vad beträffar de barnmorskor, som komma att inordnas under det nya reglementet, skulle sålunda nu ifrågavarande förbättring av pensionsvillkoren icke påkalla några särskilda åtgärder. Förbättringen skulle emellertid bli beroende av att Kungl. Maj:t antingen för varje särskilt fall eller generellt medgiver, att statens pensionsanstalt får bevilja tjänstårsberäkning mot engångsavgift för tid för tjänstgöring såsom reservbarnmorska.

Med hänsyn till det relativt stora antal befattningshavare, varom här är fråga, synes förfarandet med ett generellt medgivande böra väljas. Mest praktiskt torde därvid vara att reglera spörsmålet ifråga genom ett särskilt stadgande i övergångsbestämmelserna till reglementet. En sådan anordning, vilken torde låta sig genomföras inom ramen för de av Kungl. Maj:t i propositionen 1949:200 begärda bemyndigandena, kunde så utformas, att den i propositionen (s. 188) föreslagna generella tillämpningen av vissa grunder i fråga om möjlighet till partiell tjänstårsberäkning utan krav på erläggande av engångsavgift³ även komme att omfatta den nu

¹ Jfr 18 § 3 mom. SPA-reglementet.

² Motsvarar 39 § SPA-reglementet.

³ Jfr 13 punkten kungörelsen den 29 december 1949 (nr 727) med övergångsbestämmelser till SPA-reglementet.

avsedda tjänstårsberäkningen. I betraktande av bl. a. att reservbarnmorske-tjänstgöringen i ett relativt betydande antal fall fullgjorts hos andra huvudmän än dem hos vilka befattningshavarna nu äro anställda, synes det motiverat, att en dylik förmån beredes. Förmånen synes dock böra begränsas till att icke gälla med avseende å tjänstelivränta och familjelivränta.

Beträffande det med hänsyn till reservbarnmorskornas speciella anställningsförhållanden uppkommande spørsmålet, huruvida och i vad mån särskilda krav på tjänstgöringens omfattning borde uppställas för den här avsedda tjänstårsberäkningen beträffande dylik anställning, har pensionsutredningen anfört i huvudsak följande.

Efter år 1937 avsåg reservbarnmorskornas tjänstgöringsskyldighet fullgörande av distriktsbarnmorskornas åligganden under deras semestrar eller då eljest förfall för dem förelåg och i övrigt tjänstgöring inom förlossningsvården efter anvisning av barnmorskestyrelsen. Reservbarnmorskornas tjänstgöring torde sålunda under denna tid kunna antagas ha varit av ungefär samma omfattning som distriktsbarnmorskornas tjänstgöring. Vid nu angivna förhållande synes det skäligt, att tjänstårsberäkning för här avsedd anställningstid ävensom tid för anställning såsom vikarie å reservbarnmorsketjänst enligt 1937 års kungörelse och såsom vikarie å distriktsbarnmorsketjänst enligt sagda kungörelse får ske i den utsträckning som skulle kunnat ifrågakomma, därest 19 § 3 mom. första stycket i det nya reglementet¹ varit tillämpligt. Detta skulle innebära, att i mån av behov hela anställningstiden skulle kunna tillgodoräknas med avdrag allenast för tid för ledigheter av vissa orsaker.

Före år 1938 avsåg tjänstgöringsskyldigheten allenast fullgörande av distriktsbarnmorskornas åligganden under deras semestrar eller eljest vid förfall för dem. Vid sådant förhållande kan reservbarnmorskornas tjänstgöringstid ha varit av mycket skiftande omfattning. Med hänsyn härtill anser pensionsutredningen, att tjänstårsberäkning för här avsedd tid bör få ske allenast för tid, under vilken reservbarnmorska uppehållit distriktsbarnmorskebefattning. Vidkommande frågan huruvida denna tjänstårsberäkning bör begränsas till vikariat av viss minsta varaktighet anser utredningen en sådan begränsning knappast befogad, detta med hänsyn till att tjänstgöringen fullgjorts på grund av en med fast anställning innehavd befattning.

Beträffande de förutvarande reservbarnmorskor, som uppbära genast börjande tjänstepension för efter reservbarnmorskeanställningen innehavd, med pensionsrätt enligt reglementet för statens pensionsanstalt förenad befattning, (*kategori 2 a*) har pensionsutredningen föreslagit, att en förbättring av pensionsvillkoren, motsvarande den förut angivna, beredes dem, dock med verkan å pensionsbeloppen först från tidpunkten för ikraftträdandet av det nya reglementet för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare.

En sådan förbättring, vilken enligt vad pensionsutredningen framhållit i varje fall förutsätter riksdagens medverkan, har synts pensionsutredningen lämpligen böra möjliggöras genom att till reglementet för statens pensionsanstalt fogas en särskild övergångsbestämmelse av innebörd, att tjänst-

¹ Motsvarar 18 § 3 mom. första stycket SPA-reglementet.

årsberäkning mot engångsavgift må medgivas för anställningstid såsom reservbarnmorska som om § 6 reglementet för statens pensionsanstalt varit tillämplig. Engångsavgiften, vilken syntes böra erläggas av pensionstagarens senaste huvudman, borde motsvara kapitalvärdet, enligt de för anstaltens försäkringstekniska beräkningar gällande grunderna, av den genom tjänstårsberäkningen möjliggjorda ökningen av den reglementsensliga pensionen. Huvudman, som erlade engångsavgift, borde självfallet vara oförhindrad att med pensionstagaren och eventuellt förekommande tidigare huvudman träffa avtal om bidrag till avgiften.

Pensionsutredningen har emellertid påpekat, att det kan antagas att engångsavgift icke alltid kommer att erläggas. Med hänsyn härtill har pensionsutredningen föreslagit, att nu ifrågakvarande f. d. reservbarnmorskor komma i åtnjutande av en partiell förbättring av pensionsvillkoren, ungefär motsvarande den, som föreslagits för de förutvarande reservbarnmorskor, som inneha eller framdeles komma att erhålla befattning med pensionsrätt i statens pensionsanstalt.

Beträffande det sätt, på vilket denna förbättring skulle kunna åstadkommas, har pensionsutredningen framhållit, att en utvidgning av tjänstårsberäkningen för de pensionsavgångna f. d. reservbarnmorskorna påverkade icke endast den reglementsensliga pensionen utan även de av staten helt bekostade förmåner, som därutöver utginge enligt kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 658) angående förbättring av vissa från statens pensionsanstalt och lärarinnornas pensionsanstalt utgående pensioner m. m. För de pensionstagare, om vilka här vore fråga, motsvarade den reglementsensliga pensionen i stort sett hälften av de för närvarande utgående sammanlagda pensionsförmånerna. Den föreslagna partiella förbättringen syntes sålunda på ett naturligt sätt kunna ernås genom att de av staten helt bekostade förmånerna, oavsett huruvida eller i vilken mån engångsavgift erlagts, tillätes utgå med de belopp, vartill de skulle ha beräknats, därest full engångsavgift erlagts.

I fråga om kostnaderna för den av pensionsutredningen förordade tjänstårsberäkningen har utredningen anfört följande.

Den av pensionsutredningen förordade tjänstårsberäkningen för de i tjänstvarande f. d. reservbarnmorskorna torde i stort sett rymmas inom den tjänstårsberäkning som enligt det nya pensionsreglementet skulle kunna beviljas av statens pensionsanstalt efter medgivande av Kungl. Maj:t. Utredningens nu framlagda förslag föranleder sålunda, såvitt angår dessa barnmorskor, icke några särskilda kostnader för staten. Förslaget om förbättring av de pensionsavgångna reservbarnmorskornas pensionsvillkor medför däremot vissa sådana kostnader, vilka komma att framträda som en ökning i statens pensionsanstalts pensionsutgifter. Enligt verkställd överslagsberäkning skulle emellertid denna ökning i den mån den icke motsvaras av enligt förslaget erlagda engångsavgifter stanna inom ett så pass obetydligt årligt begynnelsebelopp som 3 000 kronor.

Yttrandena.

Över pensionsutredningens förslag ha yttranden avgivits av statskontoret, statens pensionsanstalt, medicinalstyrelsen, Svenska landstingsförbundets styrelse, Svenska stadsförbundets styrelse och Svenska barnmorskeförbundet.

Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *statens pensionsanstalt*, *medicinalstyrelsen* och *Svenska stadsförbundets styrelse*.

Med hänsyn till den ringa omfattningen av reservbarnmorskornas tjänstgöring under den tid, tjänstårsberäkningen enligt förslaget skulle avse, har *statskontoret* funnit det i hög grad tveksamt, om tillräckliga skäl förelåge för en särskild pensionsförbättring för ifrågavarande befattningshavsgrupp. Ämbetsverket har i detta sammanhang erinrat, att vid tidigare allmänna pensionsregleringar någon ändring av grunderna för bestämmande av redan beviljade pensioner icke ifrågakommit.

I fråga om kostnaderna för den retroaktiva tjänstårsberäkning, vartill möjlighet skulle öppnas enligt förslaget, har statskontoret anfört följande.

I sitt av riksdagen godkända yttrande över den motion, som föranledde riksdagens begäran om utredning av frågan om förbättrade pensioner för förutvarande reservbarnmorskor, framhöll bankoutskottet, att i första hand borde undersökas, i vad mån landstingen nu vore beredda att medverka till att pensionsfrågan bringades till en tillfredsställande lösning. Med hänsyn härtill och då det vill synas som om de möjligheter, som tidigare stått till buds att genom anslutning till statens pensionsanstalt i pensionshänseende tillgodose här ifrågavarande befattningshavare, icke utnyttjats, anser statskontoret det följdriktigt, att huvudmännen i sedvanlig utsträckning svara för den avsedda förbättringen. En ovillkorlig förutsättning för pensionsregleringen bör därför vara, att vederbörande huvudman genom engångsavgift påtager sig kostnaderna för den retroaktiva tjänstårsberäkning, vartill möjlighet skulle öppnas. Därest engångsavgift ej erlågges, bör alltså någon förbättring icke medgivas, ej ens, såsom förslaget förutsätter, partiell sådan. Det sagda gäller såväl i tjänst varande f. d. reservbarnmorskor som ock redan pensionsavgångna sådana befattningshavare.

Statskontoret har vidare föreslagit, att tjänstårsberäkning för tid före år 1938 borde kunna medgivas endast för det fall, att den före sagda år fullgjorda vikariatstjänstgöringen å distriktsbarnmorskebefattning sammanlagt omfattade minst ett år.

Svenska landstingsförbundets styrelse har funnit en förbättrad ställning i pensionshänseende motiverad för f. d. reservbarnmorskor och i likhet med pensionsutredningen ansett, att denna förbättring lämpligen borde ske genom en utvidgning av deras rätt till tjänstårsberäkning. Därvid kan man emellertid enligt styrelsens mening icke ifrågasätta, att några engångsavgifter skola erläggas av huvudmännen. Härom har styrelsen anfört följande.

I de fall en f. d. reservbarnmorska numera har tjänst som distriktsbarnmorska, torde, som utredningen framhåller, sistnämnda tjänst i ett bety-

dande antal fall innehavas hos annan huvudman än den, hos vilken reservbarnmorsketjänsten fullgjorts. Ingendera av dessa huvudmän lärers vara villig att genom inbetalande av engångsavgift tillförsäkra barnmorskan ökad rätt till tjänstårsberäkning för reservbarnmorskettiden. Samma är förhållandet beträffande f. d. reservbarnmorskor, som redan avgått ur tjänst med genast börjande tjänstepension. Utvägen, att den senaste huvudmannen, hos vilken sådan barnmorska varit anställd, skulle påtaga sig en engångsavgift för den förbättrade tjänstårsberäkningen, är enligt styrelsens mening icke framkomlig.

Styrelsen anser sålunda, att den föreslagna pensionsförbättringen bör ske utan att engångsavgifter uttagas av huvudmannen och har för sin del intet att erinra mot de bestämmelser utredningen föreslagit i syfte att möjliggöra en dylik ordning.

Även *Svenska stadsförbundets styrelse* har ansett sig böra framhålla, att man icke torde kunna påräkna att huvudmännen i nämnevda, om ens någon, utsträckning komme att erlægga de av pensionsutredningen föreslagna engångsavgifterna till statens pensionsanstalt.

Svenska barnmorskeförbundet har funnit pensionsutredningens förslag i stort sett tillfredsställande men framställt erinringar mot förslaget i två avseenden.

Förbundet har sålunda till en början hemställt, att reservbarnmorska, anställd före den 1 januari 1938, måtte erhålla rätt att för pension tillgodoräkna sig hela den tid, anställningen som reservbarnmorska varat, och såsom skäl härför anfört i huvudsak följande.

Förbundet får framhålla, att reservbarnmorska även under tid då hon icke tjänstgjort som distriktsbarnmorska varit i hög grad bunden vid anställningen. Det förtjänar att påpekas, att denna bundenhet kompenseras genom en låt vara blygsam lön. Vidare bör framhållas att anställning som reservbarnmorska under denna tid i själva verket var en förutsättning, ett villkor, för erhållande av distriktsbarnmorskebefattning, vilket indirekt framgår av § 30 reglementet den 21 november 1919 (nr 798) för barnmorskor, där det heter: »Reservbarnmorska, varom förmåles i nämnda lag, må, där est hon har goda vitsord såsom sådan, vid tillsättning av distriktsbarnmorsketjänst tillgodoräkna sig ett företräde framför i övrigt lika förtjänta medsökande.» Under 20-talet och i början på 30-talet rådde som bekant en relativt god tillgång på barnmorskor, vilket kunde ha till följd, att några års väntan som reservbarnmorska ofta var en nödvändighet, om man skulle skulle kunna påräkna befordran till distriktsbarnmorska.

Vidkommande frågan i vad mån landstingen böra medverka till en tillfredsställande lösning av reservbarnmorskornas pensionsfråga har barnmorskeförbundet funnit det i hög grad ovisst, huruvida landstingen kunna förmås härtill. Såsom förutsättning för pensionsregleringen bör därför enligt förbundets mening icke uppställas det villkoret, att landstingen åtaga sig att erlægga engångsavgift för den retroaktiva tjänstårsberäkningen. Förbundet har i anslutning härtill hemställt, att kostnaderna för regleringen av reservbarnmorskepensionerna helt måtte täckas av statsmedel.

Föredraganden.

De förhållanden, som föranlett 1948 års riksdag att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande möjligheterna att ernå förbättrade pensionsvillkor för f. d. reservbarnmorskor, synas närmast ha uppkommit till följd av att vederbörande huvudmän endast i mindre utsträckning begagnat sig av föreliggande möjlighet att bereda reservbarnmorskorna pensionsrätt i statens pensionsanstalt. Vid ärendets riksdagsbehandling uttalades i enlighet därmed, att det i första hand borde undersökas, i vad mån huvudmännen vore beredda att medverka till att pensionsfrågan bringades till en tillfredsställande lösning.

De för befattningshavarna menliga konsekvenserna av ifrågakvarande sakförhållande äro tvåfaldiga. Dels ha vissa reservbarnmorskor, som icke vid eller efter anställningens frånträdande erhållit annan, med pensionsrätt förenad anställning, kommit att sakna den rätt till genast börjande eller uppskjuten pension, som eljest kunnat tillkomma dem på grund av reservbarnmorskeanställningen. Och dels har ett betydande antal reservbarnmorskor, som vid eller efter anställningens frånträdande erhållit pensionsberättigande befattning, exempelvis såsom distriktsbarnmorska, icke medgivits att såsom tjänstår i pensionshänseende tillgodoräkna tiden för anställning som reservbarnmorska, något som medfört att de i åtskilliga fall erhållit eller beräknas komma att erhålla förhållandevis starkt avkortade pensioner. Den föreliggande situationen har ej heller helt täckts av befintliga bestämmelser om tjänstårsberäkning för fall, då före pensionsberättigande anställning innehafts anställning utan pensionsrätt.

1944 års pensionsutredning, som haft att verkställa utredning och avgiva förslag i ämnet, synes närmast ha inriktat sina undersökningar på spörsmålet, i vilken mån en förbättring av pensionsvillkoren för f. d. reservbarnmorskor kan åvägbringas genom sådana rent statliga åtgärder, vilka samtidigt som de framstå som motiverade av billighetshänsyn stå i överensstämmelse med grundsatser, som i andra fall tillämpas beträffande statlig pensionering av viss icke statsanställd personal. Från denna allmänna utgångspunkt, vilken ej minst i betraktande av vad som anförts i de över förslaget avgivna remissyttrandena framstår som välmotiverad, kan den här föreliggande frågan begränsas att avse den kategori av reservbarnmorskor, som vid eller efter avgången från reservbarnmorskeanställningen tillträtt annan, med pensionsrätt i statens pensionsanstalt förenad befattning och erhållit eller kommer att erhålla genast börjande tjänstepension.

Pensionsutredningen har föreslagit vissa jämkningar i gällande statliga pensionsbestämmelser i syfte att bereda möjlighet till en förbättring i pensionsvillkoren för ifrågakvarande kategori av reservbarnmorskor. Pensionsbestämmelserna skulle efter dessa jämkningars vidtagande bereda möjlighet till tillgodoräkning såsom tjänstår av tid då vederbörande innehaft anställning som reservbarnmorska eller, vad angår åren 1920—1937 under vilka dylik anställning var förenad med skyldighet att tjänstgöra endast vid för-

fall för distriktsbarnmorska, tid då reservbarnmorska fullgjort tjänstgöring; med reservbarnmorskeanställning skulle, såvitt angår tiden 1938—1943, jämställas anställning såsom vikarie å reservbarnmorsketjänst eller å distriktsbarnmorsketjänst. I konsekvens med innebörden av övergångsanordningar, vidtagna i anslutning till ikraftträdandet den 1 januari 1950 av det nya SPA-reglementet, skulle ifrågavarande förmån till hälften beredas vederbörande på statens bekostnad och oberoende av huvudmannens villighet att bidra till förbättringen genom erläggande av engångsavgift. Detta skulle ske, beträffande befattningshavare, för vilka SPA-reglementet blivit gällande, genom att halva tiden tillgodoräknades såsom tjänstår och beträffande tidigare pensionerade befattningshavare genom att de av staten helt bekostade förmånerna enligt kungörelsen 1947: 658 alltid tillätes utgå med de belopp, vartill de skulle ha beräknats, därest full engångsavgift erlagts. En större förbättring av pensionsvillkoren än nu angivits skulle bliva möjlig, i den mån huvudmannen för ändamålet inbetalade viss engångsavgift till statens pensionsanstalt.

I vissa remissyttranden ha framställts erinringar mot pensionsutredningens förslag. Vad angår tidsperioden 1920—1937 har Svenska barnmorskeförbundet hävdadt, att tjänstår borde få beräknas för hela den tid, anställning som reservbarnmorska därunder innehafts, och således ej endast för tjänstgöringstiden såsom distriktsbarnmorska; statskontoret har uttalat, att tjänstårsberäkning för tid före år 1938 borde kunna medgivas endast för det fall, att den före sagda år fullgjorda tjänstgöringen å distriktsbarnmorskebefattning sammanlagt omfattade minst ett år. Förslaget om genomförande av viss del av pensionsförbättringen på statens bekostnad och oberoende av huvudmannens villighet att genom erläggande av engångsavgifter medverka till densamma har avstyrkts av statskontoret. Barnmorskeförbundet har däremot hemställt, att kostnaderna för pensionsregleringen helt måtte täckas av statsmedel. Svenska landstingsförbundets och Svenska stadsförbundets styrelser ha, utan att framställa direkt erinran mot förslaget, gjort uttalanden i den riktningen, att man knappast kan påräkna, att huvudmännen komma att erlægga de av utredningen föreslagna engångsavgifterna till statens pensionsanstalt.

För egen del anser jag mig med beaktande av de speciella omständigheter, som föreligga i detta fall, kunna förorda, att det av 1944 års pensionsutredning framlagda förslaget genomföres. Jag tillstyrker således, att en pensionsförbättring i föreslagen omfattning och på föreslaget sätt på statens bekostnad beredes vissa f. d. reservbarnmorskor, och vill härvid särskilt erinra om att förslaget i denna del nära ansluter sig till innebörden av övergångsanordningar, som vidtagits i samband med SPA-reglementets ikraftträdande den 1 januari 1950. Att i större utsträckning än som föreslagits belasta statsverket med kostnader för ändamålet anser jag mig å andra sidan av hänsyn till de i sådant fall uppkommande konsekvenserna icke kunna tillstyrka. Vad särskilt angår yrkandet, att tid för anställning som reservbarnmorska under tidsperioden 1920—1937 skulle kunna i sin helhet tillgodoräknas såsom tjänstår, vill jag framhålla, att emot bifall härtill talar, att anställningen va-

rit förenad med allenast temporär tjänstgöringsskyldighet och till följd därav med ett relativt lågt fast arvode; jag vill också framhålla, att vissa andra grupper av reservpersonal med fast arvode enligt gällande statliga pensionsbestämmelser äga vid övergång till annan, pensionsberättigande anställning såsom tjänstår tillgodoräkna endast tid för under reservanställningen fullgjord tjänstgöring. Vad slutligen angår förslaget att bereda möjlighet till viss ytterligare pensionsförbättring mot att huvudmannen till statens pensionsanstalt inbetalar engångsavgift, synes det visserligen vanskligt att bedöma i vad mån detta kan bli av nämnvärd praktisk betydelse. Jag delar emellertid pensionsutredningens uppfattning, att pensionsbestämmelserna böra utformas så, att utrymme finnes för en sådan anordning; detta innebär givetvis intet ställningstagande till den mellan arbetsgivaren—huvudmannen och arbetstagaren föreliggande interna frågan, om och i vad mån engångsavgift bör erläggas.

Jag förordar, att Kungl. Maj:t för sig utverkar riksdagens bemyndigande att meddela bestämmelser av i huvudsak den innebörd, som nu angivits. Bestämmelserna torde böra givas tillämplighet räknat från och med den 1 januari 1950, då SPA-reglementet trädde i kraft.

2. Beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 oktober 1949 har *vetenskapsakademien* gjort framställning om beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för personal vid akademiens forskningsinstitut för experimentell fysik.

Forskningsinstitutet — som sedan sin tillkomst år 1936 varit speciellt inriktat på kärnfysiska forskningar, d. v. s. på studiet av atomkärnornas byggnad och reaktioner — åtnjuter betydande anslag av statsmedel. Grunderna för statens bidrag till institutet återfinnas i propositionen den 22 februari 1946 (nr 95) angående vissa anslag till vetenskapsakademien. I nämnda proposition, vari föreslogos väsentligt ökade bidrag till institutet, uttalade departementschefen bl. a. följande.

Institutet har fått karaktären av ett komplement till vårt lands universitets- och högskoleorganisation, vilken ställning markeras bl. a. därav, att en icke obetydlig utbildningsverksamhet för licentiatexamen och doktorsgraden där äger rum vid sidan av det rena forskningsarbetet. Denna institutets ställning kommer ytterligare att befastas, därest staten nu skulle i ökad utsträckning bidra till dess verksamhet. Jag förutsätter att, därest staten i enlighet med vad jag förordat för en icke tidsbegränsad framtid stöder ifrågavarande forskningsanstalt, denna även framdeles kommer att stå till förfogande såsom en länk i vårt lands universitets- och högskoleorganisation och sålunda hållas tillgänglig för utbildningsändamål, och detta oavsett vilken ställning i administrativt hänseende, den framdeles må komma att få.

Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts i nämnda proposition framlagda förslag och förklarade sig icke ha funnit något att erinra mot vad departementschefen i detta sammanhang anfört (statsutsk. utl. nr 79; r. skr. nr 164).

För närmare kännedom om institutets tillkomst och ställning torde jag få hänvisa till nämnda proposition.

Beträffande statens bidrag till institutets verksamhet samt befattningshavarnas avlönings- och pensionsförhållanden må framhållas följande.

Staten bekostar en personlig professur för K. M. G. Siegbahn, varjämte en personlig ordinarie statlig befattning såsom laborator i lönegrad Ca 30 inrättats för filosofie doktorn S. H. E. Slätis. Staten bidrager vidare till löner åt institutets övriga personal samt med visst belopp till institutets driftkostnader i övrigt.

Bortsett från Siegbahn och Slätis äro vid institutet anställda nitton befattningshavare, vilka, ehuru icke inordnade i det statliga lönesystemet, åtnjuta lön i enlighet med vad som gäller för statliga befattningshavare. Ifrågavarande personal utgöres av fyra laboratorer (29 lönegraden), fem biträdande laboratorer (27 lönegraden), en radioingenjör (27 lönegraden), två forskningsassistenter (22 lönegraden), en maskinmästare (18 lönegraden), en mekaniker (16 lönegraden) och 5 laboratorietekniker (14 lönegraden). Statens bidrag till lönekostnaderna har avpassats så, att det i stort sett täcker löneutgifterna för en personal av angivna storlek och sammansättning.

Av nämnda nitton befattningshavare äro fem pensionsförsäkrade i Svenska personalpensionskassan.

Efter att ha erinrat om statens bidrag till lönerna åt institutets personal samt därom, att staten beträffande två till forskningsinstitutet knutna befattningshavare löst pensionsfrågan genom att för dem inrätta personliga tjänster, med vilka följa statlig pensionsrätt, har *statens pensionsanstalt* framhållit, att statsmakternas intresse för verksamheten vid institutet torde få anses klart ådagalagt genom de sålunda vidtagna åtgärderna i löne- och pensionshänseende. Pensionsanstalten har därför icke velat resa någon invändning mot att staten medverkade till pensionsfrågans lösning jämväl för övrig personal vid institutet genom att under SPA-reglementet inordna de befattningshavare, vilka hade en mera fast icke-statlig anställning.

Beträffande pensionsvillkoren har pensionsanstalten anfört, att ifrågavarande befattningar böra hänföras till grupp B samt att pensionsåldersbestämmelsen 10 c i 39 § SPA-reglementet bör göras tillämplig på befattningarna.

Föredraganden. Vid anmälan i propositionen nr 200 till 1949 års riksdag av frågan om utfärdande av nytt reglemente för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare behandlades bl. a. frågan om den närmare avgränsningen av statens pensionsanstalts verksamhet. Därvid förordades, att denna fråga skulle göras till föremål för en ny, förutsättningslös utredning, varvid även borde undersökas huruvida icke statens pensionsanstalts verksamhet borde utökas med en icke statsunderstödd pensioneringslinje. Såsom ett provisorium ansågs emellertid i

¹ Motsvarar 10 c i 38 § SPA-reglementet.

huvudsak kunna godtagas det då föreliggande, av 1944 års pensionsutredning framställda förslaget i ämnet. Därjämte angåvos vissa verksamhetsområden, inom vilka pensioneringen i princip borde kunna ordnas genom anslutning till statens pensionsanstalt, för vilket ändamål emellertid erfordrades viss detaljutredning. De i propositionen framställda förslagen och de däri gjorda uttalandena föranledde i stort sett icke någon erinran från riksdagens sida.

I betraktande av vad sålunda förekommit i ämnet synes det tydligt, att förslag om inordnande av nya befattningshavargrupper under ifrågavarande pensioneringsverksamhet böra bedömas med viss restriktivitet och att de i avbidan på nyssberörda utredning, vilken avses skola igångsättas under den närmaste framtiden, böra bedömas med utgångspunkt från de grunder, på vilka den hittillsvarande avgränsningen av pensionsanstaltens verksamhet bygger.

Vad angår det här föreliggande spörsmålet om beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik anser jag i likhet med statens pensionsanstalt, att det är väl förenligt med angivna synpunkter att nu bereda dessa befattningshavare möjlighet att erhålla dylik pensionsrätt. Jag vill därför förorda, att Kungl. Maj:t för sig utverkar riksdagens bemyndigande att meddela de bestämmelser, som erfordras för detta ändamål. Sålunda böra i 39 § SPA-reglementet upptagas fast anställda befattningshavare vid ifrågavarande forskningsinstitut. Därvid bör angivas, att de skola tillhöra grupp B och alltså kunna beredas pensionsrätt sedan pensionsanstalten beviljat registrering. Vidare bör stadgandet 10 c i 38 § reglementet göras tillämpligt å befattningarna; enligt detta stadgande skall pensionsåldern utgöra 60 år för befattning, hänförd till någon av pensionsklasserna 1:1—1:19, och 65 år för annan befattning, dock att statens pensionsanstalt skall äga fastställa pensionsåldern till 63 eller 65 respektive 60 eller 63 år, där så med hänsyn till pensionsåldern för jämförlig statlig befattning finnes påkallat. Bestämmelserna i ämnet torde böra träda i tillämpning den 1 juli 1950.

3. Beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för befattningshavare hos Centralförbundet för nykterhetsundervisning.

Beträffande frågan om beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för befattningshavare hos Centralförbundet för nykterhetsundervisning (CFN) uttalade 1944 års pensionsutredning i sitt den 30 oktober 1948 avgivna betänkande med förslag angående pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare (SOU 1948:47), att pensionsutredningen för sin del icke ansett sig böra föreslå pensionsrätt i statens pensionsanstalt för förbundets befattningshavare. I avgiven reser-

vation förklarade sig emellertid en av utredningsmännen, statskommissarien Björn, icke helt kunna följa majoriteten, då den från möjlighet till delaktighet i pensioneringen uteslöte befattningshavare vid exempelvis Centralförbundet för nykterhetsundervisning.

I utlåtande över pensionsutredningens betänkande tillstyrkte skolöverstyrelsen under hänvisning till statskommissarien Björns yttrande samt ett av centralförbundet till överstyrelsen avgivet yttrande, att förbundet anslötes till statens pensionsanstalt.

I propositionen den 1 april 1949 (nr 200) med förslag rörande pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare, m. m. framhöll chefen för finansdepartementet, att han ansåge övervägande skäl tala för att Centralförbundet för nykterhetsundervisning bereddes möjlighet att vinna anslutning till statens pensionsanstalt men att han icke vore i tillfälle att utan viss utredning framlägga förslag i ämnet. I utlåtande (nr 48) i anledning av berörda proposition jämte i ämnet väckta motioner uttalade bankoutskottet, att utskottet vore av den uppfattningen att åtgärder för beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt åt förbundets befattningshavare borde vidtagas efter den särskilda utredning, departementschefen ansett erforderlig. Detta uttalande lämnades av riksdagen utan erinran (skr. nr 396).

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 november 1949 har *styrelsen för Centralförbundet för nykterhetsundervisning* hemställt om åtgärder i syfte att den hos förbundet anställda personalen måtte erhålla möjlighet att från och med den 1 juli 1950 vinna anslutning till statens pensionsanstalt.

Centralförbundet för nykterhetsundervisning är en sammanslutning mellan i Sverige arbetande nykterhetssällskap och vissa andra organisationer, som förklarat sin anslutning till förbundets syften och som i viss ordning erhållit representationsrätt i förbundet. Förbundet åtnjuter för sin verksamhet väsentliga bidrag av statsmedel. Såsom villkor därför gäller att förbundet såsom föreläsningsbyrå i den omfattning skolöverstyrelsen påkallar ombesörjer den statsunderstödda föreläsnings- och instruktionsverksamheten för nykterhetens främjande samt att förbundet underkastar sig statligt medinflytande på och kontroll av verksamheten.

Beträffande förhållandena på det organisatoriska området må framhållas, att Kungl. Maj:t utser en ledamot i förbundets styrelse och en ersättare för denne; sedan år 1939 har den av Kungl. Maj:t utsedde ledamoten valts till ordförande i styrelsen. Dessutom utser Kungl. Maj:t en revisor jämte ersättare för granskning av förbundets ekonomiska förvaltning. För denne revisor fastställer skolöverstyrelsen särskild instruktion. Jämväl för förbundets direktör har instruktion fastställts av skolöverstyrelsen. För föreläsningsbyråns verksamhet ha detaljerade bestämmelser meddelats av skolöverstyrelsen.

I övrigt torde för närmare kännedom om den allmänna karaktären av förbundets verksamhet och finansieringen av densamma få hänvisas till den redogörelse därför, som lämnats av förbundet i dess vid skolöversty-

relsens utlåtande över pensionsutredningens betänkande fogade yttrande och som intagits i propositionen 1949: 200 (s. 52 ff.). I anslutning till denna redogörelse må nämnas, att statens bidrag till förbundets olika verksamhetsgrenar för innevarande budgetår uppgår till sammanlagt 234 000 kronor.

Beträffande den hos förbundet för närvarande anställda personalen samt dess avlönings- och pensionsförhållanden har förbundet lämnat följande upplysningar.

Hos förbundet äro för närvarande anställda följande befattningshavare, nämligen en direktör, två assistenter, en kassör, två kanslibiträden, två kontorsbiträden, en kurssekreterare och en vaktmästare.

Med undantag av kurssekreteraren och vaktmästaren åtnjuta befattningshavarna lön enligt den för statens tjänstemän gällande löneskalan. Den nuvarande kurssekreteraren, som är ordinarie folkskollärare och som åtnjuter tjänstledighet från folkskollärartjänsten för uppehållande av befattningen såsom kurssekreterare, åtnjuter ett årsarvode av 12 892 kronor 20 öre. Kurssekreteraren, som tidigare varit anställd på deltid på sådant sätt att tjänsten varit förenad med deltidsanställning såsom av statsmedel avlönad instruktör hos Sveriges lärares nykterhetsförbund, är sedan den 1 juli 1949 helt anställd hos Centralförbundet för nykterhetsundervisning. Enligt avtal med Sveriges lärares nykterhetsförbund skall kurssekreteraren i denna sin egenskap sköta även de göromål, som åvila sistnämnda organisations instruktör. Härför lämnar Sveriges lärares nykterhetsförbund en mot göromålets omfattning svarande ersättning till centralförbundet. Vaktmästaren hos centralförbundet, vilken är partiellt arbetsför, åtnjuter lön med 300 kronor för månad.

Centralförbundets befattningshavare åtnjuta lön vid sjukdom ävensom semester i anslutning till för motsvarande statliga befattningshavare gällande bestämmelser.

Vad pensionsförhållandena beträffar, är förbundets direktör pensionsförsäkrad i enskilt försäkringsbolag. Årsavgiften härför erlägges till viss mindre del av befattningshavaren själv och i övrigt av förbundet. De båda kanslibiträden äro pensionsförsäkrade i Svenska personalpensionskassan. För ett av kanslibiträdena har förbundet under två år erlagt årsavgiften för försäkringen, medan befattningshavaren därefter själv bestritt avgiften. Det andra kanslibiträdet har under hela sin anställningstid hos förbundet själv svarat för årsavgiften. För övriga befattningshavare är pensionsfrågan helt olöst.

Styrelsen för centralförbundet har framhållit, att det vore högst angeläget, att pensionsfrågan för förbundets befattningshavare snarast kunde få en tillfredsställande lösning, enär förbundet hade stora svårigheter att rekrytera behöflig och tillräckligt kvalificerad personal; vid underhandlingar på sista tiden med arbetsökande hade det visat sig, att pensionsfrågan härvidlag vore ett svårt hinder. Att för förbundets del lösa frågan genom pensionsförsäkring i enskild försäkringsanstalt skulle bli mycket kostsam. Denna lösning skulle därtill förutsätta, att staten ökade sitt anslag till förbundet med ungefär det belopp, vartill huvudmannens kostnader för pensioneringen skulle uppgå.

Styrelsen för centralförbundet har vidare fäst uppmärksamheten på vissa spörsmål, som uppkomma därest förbundets befattningshavare vinna

anslutning till statens pensionsanstalt. Sålunda har styrelsen berört frågan om befattningshavarnas pensionsålder, om det sätt varpå pensionsförmåner skola röna inverkan av den i vissa fall avsevärda tid varunder den nu anställda personalen varit i förbundets tjänst innan någon lösning av pensionsfrågan genomförts samt om avlösning av träffade avtal med enskild pensioneringsanstalt.

I avgivet utlåtande har *statens pensionsanstalt* — efter att ha erinrat om de förut återgivna uttalandena i propositionen 1949: 200 och i bankoutskottets i anledning av propositionen avgivna, av riksdagen godkända utlåtande — framhållit, att genom berörda uttalanden syntes statsmakternas rent principiella inställning till frågan om inordnande under SPA-reglementet av förbundets befattningshavare vara klar samt att pensionsanstalten för sin del intet hade att erinra mot att förslag framlades för riksdagen om anslutning till SPA-reglementet av fast anställda befattningshavare hos förbundet.

I fråga om pensionsvillkoren har pensionsanstalten anfört följande.

Vid ett inordnande under SPA-reglementet böra befattningarna hänföras till grupp B, vilket innebär, att befattningarna bliva förenade med pensionsrätt först sedan anstalten beviljat registrering i enlighet med bestämmelserna i 3 § SPA-reglementet. Pensionsåldersbestämmelsen 10 c i 39 §¹ bör göras tillämplig på befattningarna. Den av förbundet väckta frågan om retroaktiv tjänstårsberäkning torde böra lösas i enlighet med de i samma reglemente meddelade bestämmelserna för tillgodoräkning av tid före befattnings anslutning till reglementet samt de i anslutning till reglementet utfärdade övergångsbestämmelserna för dylik tillgodoräkning.

Föredraganden. På sätt av den förut lämnade redogörelsen framgår ha statsmakterna redan tagit principiell ställning till spørsmålet om beredande av möjlighet för Centralförbundet för nykterhetsundervisning att erhålla sina befattningshavare inordnade under den pensioneringsverksamhet, som bedrives genom statens pensionsanstalt. Då utredning rörande för ändamålet erforderliga detaljbestämmelser numera föreligger, torde frågan utan ytterligare uppskov böra bringas till sin lösning.

Såsom statens pensionsanstalt i sitt utlåtande i ärendet föreslagit böra de fast anställda befattningshavarna hos centralförbundet vid ett inordnande under SPA-reglementet hänföras till den i reglementet avsedda gruppen B och alltså förenas med pensionsrätt, sedan pensionsanstalten på framställning beviljat registrering i enlighet med bestämmelserna i 3 § reglementet. Den pensionsklass, till vilken befattning skall vara hänförd, bör av pensionsanstalten bestämmas i enlighet med stadgandena i 7 § 2 mom. reglementet. Frågan om tjänstårsberäkning för tid före befattnings anslutning till reglementet bör lösas i enlighet med reglementsbestämmelserna jämte tillhörande övergångsbestämmelser. Vad slutligen angår pensionsåldern, bör bestämmelsen 10 c i 38 § reglementet göras tillämplig; enligt denna skall pensionsåldern utgöra 60 år för befattning, hänförd till någon av pensionsklasserna 1: 1—1: 19, och 65 år för annan befattning, dock att

¹ Motsvarar 10 c i 38 § SPA-reglementet.

statens pensionsanstalt skall äga bestämma pensionsåldern till 63 eller 65 respektive 60 eller 63 år, där så med hänsyn till pensionsåldern för jämför-
lig statlig befattning befinnes påkallat.

Jag förordar, att Kungl. Maj:t för sig utverkar riksdagens bemyndigande
att meddela bestämmelser av nu angiven innebörd. Bestämmelserna torde
böra tillämpas från och med den 1 juli 1950.

4. Beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid statens hantverksinstitut.

Verksamheten vid statens hantverksinstitut bygger på samverkan mellan
staten och hantverkets organisationer. I enlighet med riktlinjer, som fram-
lagts i propositionen den 28 februari 1947 (nr 153) angående anslag till
statens hantverksinstitut och som av riksdagen lämnats utan erinran (stats-
utsk. utl. nr 155; r. skr. nr 307), skall staten utan kostnad för hantverket
tillhandahålla erforderliga lokaler samt helt svara för de allmänna ad-
ministrationskostnaderna, innefattande bl. a. löneutgifter för i huvudsak
den personal, som är att betrakta såsom gemensam för olika verksamhets-
grenar vid institutet. Till övriga kostnader, omfattande bl. a. utgifter för lö-
ner åt konsulenter, speciallärare och tillfälliga biträden m. m., lämnar sta-
ten ett allmänt, till beloppet maximerat bidrag, medan återstoden av dessa
kostnader bestrides med institutets egna inkomster (kursavgifter, inkomster
av publikationstryck, inkomster av informationsverksamhet m. m.) och
bidrag från näringsorganisationerna. Det har förutsatts, att institutets sty-
relse skulle äga stor frihet att besluta om anställningsförhållandena för
bland andra konsulenter och om anskaffande av utrustning m. m.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 juni 1949 har *styrelsen för statens
hantverksinstitut* gjort framställning i syfte att den personal, som vid in-
stitutets icke statligt reglerade verksamhet hade mera stadigvarande an-
ställning, måtte erhålla pensionsrätt i statens pensionsanstalt.

Styrelsen har därvid anfört i huvudsak följande.

De befattningshavare, som till följd av utformningen av reglerna för fi-
nansieringen av verksamheten vid institutet icke kunnat tillförsäkras ordi-
narie eller extra ordinarie befattningar, ha genom beslut av styrelsen med-
givits rätt till semester, lön vid tjänstledighet, reseersättning och sjukvård
i överensstämmelse med i statens allmänna avlöningsreglemente meddelade
föreskrifter. Någon reglering av pensionsrätten för ifrågakvarande tjänste-
män har däremot icke kunnat åstadkommas.

Att till institutet varaktigt knuten arvodesavlönad personal till följd av
reglerna för verksamhetens finansiering oberoende av befattningarnas i
flertalet fall mera stadigvarande karaktär undantages från rätten till
tjänste- och familjepension synes styrelsen högst otillfredsställande. Ett
dylikt förfaringsätt torde, förutom att det strider mot de principer som
i övrigt tillämpas i fråga om statliga befattningar av mera stadigvarande
karaktär, även, sett på längre sikt, äventyra institutets möjligheter att i
konkurrens med det enskilda näringslivet, där vederbörande i det övervä-

gande antalet fall kan påräkna att pensionsfrågan regleras, till sig stadigvarande kunna knyta kvalificerade yrkesmän.

Någon pensionering på grundval av de i 1947 års allmänna pensionsreglementen meddelade bestämmelserna torde vid det förhållandet, att fråga icke är om tjänster av den karaktär, som angives i 1 § 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, icke kunna ifrågakomma. Styrelsen finner starka skäl tala för att institutet beredes möjlighet att tillförsäkra institutets arvodesavlönade personal pensionsförmåner genom anlitande av statens pensionsanstalt.

För att ej beskära de ökade möjligheter till en smidig anpassning av verksamheten efter tid från annan växlande behov, som äro förenade med nuvarande system för finansiering av verksamheten vid institutet, synes frågan om pensionsrätten böra göras till föremål för individuell prövning av institutets styrelse från fall till fall. Utgångspunkten för denna prövning skulle vara att endast de tjänster, av vilka ett stadigvarande behov visat sig föreligga eller beträffande vilka ett dylikt behov kan förutses, skola förenas med pensionsrätt.

I utlåtande — som avgivits före utfärdandet av SPA-reglementet — har *statens pensionsanstalt* anfört bland annat följande.

Det i propositionen 1949:200 föreslagna pensionsreglementet är — såsom redan benämningen angiver — avsett att tillämpas å icke-statligt anställda befattningshavare. Endast i några få undantagsfall skall enligt förslaget statsanställda befattningshavare ha pensionsrätt enligt reglementet, och det är i dessa fall blott fråga om ett bibehållande tills vidare av anslutning till pensionsanstalten för institutioner, som enligt nu gällande reglemente för anstalten ha pensionsrätt för befattningshavare. Pensionsanstalten anser därför, att de i framställningen avsedda befattningshavarna vid statens hantverksinstitut, vilka måste anses vara anställda i statens tjänst, i princip icke höra hemma i det ifrågavarande nya reglementet.

Enligt pensionsanstaltens mening borde i första hand eftersträvas att få pensioneringen för ifrågavarande personal ordnad enligt de för statstjänstemän gällande bestämmelserna. För vinnande av detta syfte skulle ligga närmast till hands att bereda personalen ordinarie eller extra ordinarie anställning. Därest av organisatoriska eller andra skäl sådan anställning anses icke böra ifrågakomma, bör det övervägas, om icke ett inordnande under de för statsanställda gällande pensionsbestämmelserna kan ske genom tillämpning av stadgandet i 1 § 2 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente.

Endast om avgörande skäl anses föreligga mot att inordna befattningshavarna under 1947 års allmänna pensionsreglementen i enlighet med någotdera av de här ovan framlagda alternativen, bör enligt anstaltens förmenande ifrågakomma att låta pensioneringen ske i enlighet med framställningen. Ehuru, såsom nyss framhållits, en sådan lösning av principiella skäl icke synes tilltalande, skulle måhända ett stöd för densamma kunna sökas i det säregna sättet för finansieringen av den del av hantverksinstitutets verksamhet, vid vilken dessa befattningshavare tjänstgöra. Med hänsyn till att finansieringen i det väsentliga sker genom icke-statliga medel och denna gren av verksamheten icke är så i detalj reglerad genom allmänna föreskrifter som inom rent statlig verksamhet vanligen är fallet, kan denna gren i själva verket sägas stå på gränsen till icke-statlig verksamhet.

I ett vid pensionsanstaltens utlåtande fogat särskilt yttrande har ledamoten Björn anfört följande.

Ifrågavarande personal vid hantverksinstitutet är, ehuru statsanställd, knuten till en av institutet bedriven statsunderstödd verksamhet. Vid sådant förhållande är densamma enligt min mening närmast jämförbar med sådan personal som i pensionshänseende regelmässigt anses böra anslutas till pensionsanstalten. Ordnas pensioneringen för personalen genom dylik anslutning, kommer statens medverkan till pensioneringen att även få en mera följdriktig anpassning till det sätt varpå verksamheten finansieras. Jag anser därför övervägande skäl tala för ett tillmötesgående av föreliggande framställning.

Statskontoret har uttalat, att vad styrelsen för statens hantverksinstitut anført i förevarande framställning övertygat statskontoret om behovet av att pensionsfrågan löses för vissa av de vid institutet arvodesanställda tjänstemännen.

Beträffande formen för pensioneringen har statskontoret anført följande.

Med hänsyn till att kostnaderna för denna personal bestridas icke enbart av statsmedel utan jämväl med bidrag från hantverkets organisationer ävensom med institutets egna inkomster, anser statskontoret, att befattningarna i fråga icke ha den karaktär, att en tillämpning av 1 § 2 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente kan ifrågakomma. Möjlighet synes däremot, såsom i framställningen jämväl föreslagits, böra beredas institutet att vinna delaktighet i statens pensionsanstalt för här avsedda befattningar. En dylik anslutning skulle, såsom framhållits i särskilt yttrande vid det av statens pensionsanstalt i ärendet avgivna utlåtandet, komma att i pensionshänseende innebära en mera följdriktig anpassning från statens sida till det sätt varpå verksamheten i fråga finansieras. Jämlikt bestämmelserna i 3 § SPA-reglementet kan anslutning till pensionsanstalten därvid ske endast i sådana fall, där det klart kan konstateras, att befattningen har stadigvarande karaktär.

Statskontoret har vidare förutsatt, att den av ämbetsverket förordade anslutningen till statens pensionsanstalt, som redan i och för sig komme att innebära ökat ekonomiskt åtagande från statsverkets sida för personalen i fråga, icke finge tagas till intäkt för ökade statsbidrag till hantverksinstitutets verksamhet.

Föredraganden. För egen del anser jag mig böra förorda, att pensionsrätt under vissa förutsättningar beredes även de befattningshavare, som inneha anställning inom den icke statligt reglerade men med bidrag av statsmedel uppehållna verksamheten vid statens hantverksinstitut.

Beträffande det sätt, varpå pensionsfrågan bör lösas för nämnda befattningshavare, ha skilda uppfattningar kommit till uttryck. Å ena sidan har styrelsen för institutet liksom också statskontoret och en ledamot av styrelsen för statens pensionsanstalt ansett, att befattningshavarna borde erhålla möjlighet att vinna anslutning till statens pensionsanstalt, medan å andra sidan styrelsen för pensionsanstalten — med undantag av nyssnämnde ledamot — framhållit, att ifrågavarande personal måste anses vara anställd i statens tjänst och att med hänsyn därtill i första hand borde eftersträvas att få pensioneringen för densamma ordnad enligt de för statstjänstemän gällande bestämmelserna, vilket kunde ske antingen genom att bereda personalen or-

dinarie eller extra ordinarie anställning eller genom att, med tillämpning av stadgandet i 1 § 2 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, inordna personalen under de för statsanställda gällande bestämmelserna.

Även om ifrågavarande befattningshavare äro att anse såsom anställda i statens tjänst, synes det mig icke böra ifrågakomma att bereda dem ordinarie eller extra ordinarie anställning; i 1947 års riksdagsbeslut förutsattes att de skulle knytas till institutet under mera obundna anställningsformer med stor frihet för styrelsen att besluta i fråga om anställningsförhållandena, varigenom möjligheter skulle skapas för en önskvärd rörlighet i institutets verksamhet. Av samma anledning torde befattningshavarna icke heller böra, med stöd av 1 § 2 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet, inordnas under de för statstjänstemännen gällande pensioneringsbestämmelserna. Med hänsyn härtill och i betraktande jämväl av sättet för finansieringen av den del av institutets verksamhet, varom här är fråga, har jag funnit övertvägande skäl tala för att pensionsfrågan för berörda personal löses genom att densamma inordnas under SPA-reglementet.

Vad pensionsvillkoren beträffar, torde befattningarna vid ett inordnande under SPA-reglementet böra hänföras till grupp B och sålunda förenas med pensionsrätt först efter registrering enligt 3 § reglementet; för registrering förutsattes, bl. a., att befattningen är av stadigvarande art och att befattningens huvudman, varmed i detta fall bör förstås styrelsen för statens hantverksinstitut, gör framställning om registreringen. Pensionsåldersbestämelsen 10 c i 38 § reglementet torde vidare böra göras tillämplig på befattningarna, vilket medför befogenhet för statens pensionsanstalt att bestämma pensionsåldern i anslutning till gällande bestämmelser för statstjänstemän.

5. Vissa jämkningar i pensionsbestämmelserna för befattningshavare inom den statsunderstödda folktandvården.

Det nya reglemente för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare (SPA-reglementet), som trädde i kraft den 1 januari 1950, är tillämpligt bl. a. å vissa befattningshavare inom den statsunderstödda folktandvården. Reglementet är sålunda tillämpligt bl. a. å dels föreståndare för centraltandpoliklinik, dels tandtekniker, dels ock följande befattningshavare under förutsättning att de ha skyldighet att tjänstgöra minst 1 900 timmar årligen, nämligen distriktstandläkare, annan fast anställd tandläkare, distriktstandsköterska och annan fast anställd tandsköterska. Distriktstandläkare och distriktstandsköterska tillhöra grupp A enligt reglementet och äro alltså obligatoriskt pensionsberättigade men övriga befattningar tillhöra grupp B och bliva således förenade med pensionsrätt först efter det att befattningarna på framställning av vederbörande huvudman registrerats hos pensionsanstalten. Pensionsklassen är i reglemen-

tet fastställd till 1: 34 för föreståndare för centraltandpoliklinik, 1: 33 för distriktstandläkare och annan fast anställd tandläkare samt 1: 11 för distriktstandsköterska och annan fast anställd tandsköterska; för tandtekniker fastställer statens pensionsanstalt pensionsklass i enlighet med bestämmelserna i 7 § 2 mom. reglementet. Pensionsåldern utgör 65 år för tandläkare, 63 år för tandtekniker och 60 år för tandsköterska.

I en den 17 februari 1950 dagtecknad proposition, nr 84, ha framställts vissa förslag angående ändringar i folktandvårdens organisation m. m., varvid uttalats, att vissa av de i propositionen framförda förslagen eventuellt borde föranleda ändringar i SPA-reglementet. Frågan härom torde nu få anmälas.

I nyssnämnda proposition förutsättes, att föreståndare för centraltandpoliklinik skall erhålla tjänstebenanämningen lasarettstandläkare. Förutom att härav betingad jämkning vidtages i SPA-reglementet torde, i enlighet med vad statens pensionsanstalt föreslagit i ett i ärendet avgivet remissyttrande, ifrågavarande befattningar böra hänföras till grupp A.

Enligt nämnda proposition skall vidare såsom tandvårdsinspektör kunna anställas annan än lasarettstandläkare. Sådan befattning torde böra hänföras till grupp B och till pensionsklass 1: 34, varjämte bör fastställas 65 års pensionsålder för densamma.

För annan tandläkare än föreståndare för centraltandpoliklinik samt för tandsköterska må, såsom förut nämnts, pensionsreglementet enligt sin nuvarande lydelse tillämpas under förutsättning att vederbörande har skyldighet att tjänstgöra minst 1 900 timmar årligen. Detta villkor sammanhänger med att arbetstiden för distriktstandläkare i gällande statsbidragskungörelse är bestämd till minst 1 900 timmar årligen. Vid bifall till i förenämnda proposition framställt förslag att arbetstiden i stället skall bestämmas till 42 timmar per vecka bör erforderlig jämkning ske i pensionsreglementet. Därest, såsom i omförmälda proposition förordats, i gällande statsbidragskungörelse intagna stadganden om distriktstandläkares och tandsköterskas minimilön slopas, böra vidare distriktstandläkare och distriktstandsköterska i pensionshänseende hänföras till samma grupp som andra fast anställda tandläkare och tandsköterskor eller med andra ord överföras från grupp A till grupp B.

Övriga i propositionen nr 84 framförda förslag torde icke böra föranleda någon ändring av bestämmelserna i pensionsreglementet.

Kungl. Maj:t torde för sig böra utverka riksdagens bemyndigande att vidtaga jämkningar i SPA-reglementet i huvudsaklig överensstämmelse med vad sålunda angivits. De ändrade bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 januari 1951, då ändringarna i folktandvårdens organisation avsetts skola genomföras.

Hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående i skilda hänseenden anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats meddela pensionsbestämmelser för

- 1) vissa förutvarande reservbarnmorskor m. fl.,
- 2) vissa befattningshavare vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik,
- 3) befattningshavare hos Centralförbundet för nykterhetsundervisning,
- 4) vissa befattningshavare hos statens hantverksinstitut och
- 5) vissa befattningshavare inom den statsunderstödda folktandvården.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erik Skiöld.